

GAMTOS ATEITIS

Gamintojų ir importuotojų asociacijos
„Gamtos ateitis“

**2025 M. VISUOMENĖS
ŠVIETIMO BEI
INFORMAVIMO PAKUOČIŲ
ATLIEKŲ TVARKYMO
KLAUSIMAIS PROGRAMA**

GAMINTOJŲ IR IMPORTUOTOJŲ ASOCIACIJOS „GAMTOS ATEITIS“ 2025 M. VISUOMENĖS ŠVIETIMO BEI INFORMAVIMO PAKUOČIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO KLAUSIMAIS PROGRAMA

BENDROSIOS NUOSTATOS

Gamintojų ir importuotojų asociacija „GAMTOS ATEITIS“ – licencijuota pakuočių atliekų tvarkymo organizacija, koordinuojanti Lietuvos gamintojų ir importuotojų tiekiamų į Lietuvos Respublikos vidaus rinką pakuočių atliekų tvarkymą.

Asociacijos „GAMTOS ATEITIS“ (toliau – Asociacija) tikslas – atstovaujant Lietuvos gamintojams ir importuotojams, vystyti skaidrią ir efektyvią pakuočių atliekų tvarkymo veiklą bei įgyvendinti visuomenės švietimo, edukacijos priemones, siekiant didinti gyventojų, savivaldos, verslo atsakomybę ir sąmoningumą aplinkos taršos pakuočių atliekomis bei jų rūšiavimo klausimais.

Asociacija parengė 2025 m. Visuomenės švietimo bei informavimo pakuočių atliekų tvarkymo klausimais programą, siekdama įgyvendinti priimtus įsipareigojimus ir atsižvelgdama į suplanuotus resursus.

Šioje programoje aptariama esama padėtis pakuočių atliekų tvarkymo srityje ir numatomos prioritutinės švietimo kryptys, siektini tikslai, finansavimo schema bei planuojamos įgyvendinti priemonės, apimtis ir terminai.

Ši programa, būdama platesnių ES iniciatyvų dalis, pabrėžia Lietuvos gamintojų ir importuotojų aktyvų indėlį į tvarumo tikslų įgyvendinimą.

SITUACIJOS APŽVALGA IR PRIORITETINĖS KRYPTYS

Pakuočių atliekų valdymo iššūkiai ir kontekstas

Pakuočių atliekų tvarkymas dėl didėjančio globalizacijos poveikio išlieka vienu didžiausių aplinkosaugos iššūkių Lietuvoje, Europoje ir visame pasaulyje. Kasmet gaminamas milžiniškas vienkartinį pakuočių kiekis sukelia rimtų taršos problemų, o susirūpinimas dėl pakuočių tvarumo jau tapo įprastas tarp atliekų tvarkymo institucijų, verslo atstovų ir politikos formuotojų bei reguliuotojų. Prognozuojama, kad pasaulinė pakuočių rinka 2023–2032 m. pasieks 4,52 % metinį augimo tempą. Didėjantis pakuočių atliekų kiekis, kurį skatina elektroninė prekyba ir visuomenės greito vartojimo tendencijos, lemia ir didesnę aplinkos taršą bei intensyvių gamtos išteklių naudojimą. Tai išryškina poreikį ir toliau efektyvinti verslo procesus, taikyti inovacijas pakuočių atliekų tvarkymo srityje bei skatinti visuomenę pereiti prie dar tvaresnių vartojimo modelių.

Europos Sąjunga iškėlė ambicingus aplinkosaugos tikslus: iki 2030 m. visos pakuotės turi būti tinkamos perdirbti, o iki 2040 m. visose valstybėse narėse vienam gyventojui tenkantis pakuočių atliekų kiekis turėtų būtų sumažintas 15 proc. Šie tikslai rodo aiškią kryptį žiedinės ekonomikos ir atliekų mažinimo visoje Europoje link, skatinant tvarumą ir atsakingą vartojimą. Jie reikalauja ne tik teisinių ir infrastruktūrinių pokyčių, bet ir aktyvaus atliekų sektoriaus skirtingų suinteresuotųjų šalių įsitraukimo.

2024 m. Lietuvoje įsigalioję teisės aktai paskatino svarbius pokyčius. 2024-ieji metai buvo paskutiniai, kai neperdirbamas pakuotės Lietuvos rinkai tiekiantys gamintojai ir importuotojai dar galėjo iš dalies pasinaudoti mokesčio už aplinkos teršimą lengvata. Nuo šių metų gamintojams ir importuotojams teks sumokėti visus mokesčius už vidaus rinkai tiekiamą neperdirbamos pakuotės kiekį. Tikimasi, kad dar griežtesnė mokesčių už aplinkos teršimą tvarka taps stipriu motyvu gamintojams ir importuotojams ieškoti dar tvaresnių sprendimų, kuriant neperdirbamas pakuotes arba pakuotes iš jau perdirbtų pakuočių atliekų.

Nuo 2025 m. sausio 1 d. taip pat keitėsi ir neperdirbamoms plastikinėms, PET bei kombinuotoms pakuotėms taikomos mokesčio lengvatos taisyklės. Mokesčio lengvata šioms pakuotėms nebebus taikomos atsižvelgiant į Vyriausybės nustatytos pakuočių atliekų sutvarkymo užduoties įvykdymą, kaip buvo iki šiol. Kriterijumi lengvatai tapo tai, kiek šių pakuočių atliekų nuo viso rinkai tiekto jų kiekio iš tiesų buvo surinkta, perdirbta ir sutvarkyta.

Dar vienas reikšmingas pokytis, įsigaliosiantis nuo 2025 m. gegužės 1 d., pareikalaus verslo prisitaikymo – viešojo maitinimo įstaigoms bus uždrausta nemokamai dalinti vienkartinės plastikines pakuotes, kai jose pakuojamas maistas arba įpilami gėrimai. Šis reikalavimas skatins pereiti prie daugkartinių arba neplastikinių alternatyvų. Vis dėlto, reikalavimai nebus taikomi tais atvejais, kai individualiam vartojimui skirtas maistas ar gėrimai jau yra supakuoti gamybos linijoje ir gabenami į prekybos vietą. Masiniuose renginiuose bei paplūdimiuose už vienkartinės pakuotes bus taikomas užstatas, kurį klientai galės susigrąžinti, taip dar labiau prisidedant prie tvarumo tikslų.

VERSLAS – ESMINIS POKYČIŲ VARIKLIS

Naujų teisės aktų įtaka verslui

Verslo sektorius atsidūrė dar didesniame dėmesio centre – nauji reguliavimai didina atsakomybę už pakuočių atliekų tvarkymą, tačiau kartu suteikia galimybes ir postūmį inovacijoms. Modernizuotos rūšiavimo linijos, dirbtinio intelekto taikymas ir naujos pakuočių dizaino strategijos – tai papildomos galimybės dar efektyviau tvarkyti atliekas ir ieškoti kitų sprendimų.

Didėja susidomėjimas daugkartinio naudojimo pakuotėmis, kurios ne tik mažina atliekų kiekį, bet ir taupo gamybos išlaidas. Taip pat auga bioplastikų gamyba – kuriamos pakuotės iš biologiškai skaidžių medžiagų, kurios neišskiria žalingų teršalų į aplinką.

Skatinimas prisijungti prie kolektyvinių sprendimų

Verslui ir toliau labai svarbus išlieka dalyvavimas kolektyvinio pakuočių atliekų tvarkymo sistemoje, jungiantis prie gamintojų ir importuotojų organizacijų, siekiant tinkamai įgyvendinti kiekvieno gamintojo ir importuotojo pareigas: organizuoti veikloje susidarančių pakuočių atliekų rūšiuojamąjį surinkimą ir galutinį sutvarkymą, šviesti ir informuoti visuomenę pakuočių atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais, apmokėti atliekomis virtusių pakuočių surinkimo ir galutinio sutvarkymo bei visuomenės informavimo sąnaudas. Dalyvavimas kolektyvinėse atliekų tvarkymo sistemose leidžia įmonėms ne tik efektyviau vykdyti teisės aktų reikalavimus, bet ir sumažinti išlaidas per mokestines lengvatas.

VISUOMENĖ – SĄMONINGUMO DIDINIMO TIKSLAS

Gamintojų ir importuotojų asociacijos „Gamtos ateitis“ užsakymu „Baltijos tyrimų“ atliktos apklausos duomenimis, 2024 m. per 76 proc. gyventojų rūšiuoja pakuočių atliekas dažnai arba visada. Tuo tarpu 24 proc. respondentų atliekas rūšiuoja retai arba nerūšiuoja visai ir tai rodo, jog dalis visuomenės dar neturi tvaraus vartojimo įpročių. Pasak respondentų, juos paskatinti pradėti rūšiuoti pakuočių atliekas galėtų: mažesnis mokestis už šiukšlių išvežimą (38 proc.), motyvacinė ar paskatų sistema, kai tinkamai rūšiuojantys pakuočių atliekas būtų skatinami įvairiomis nuolaidomis bei kuponais (25 proc.) ar ant pakuočių būtų privaloma išsamesnė informacija apie tai, iš ko pagaminta pakuotė, kaip ją rūšiuoti ir į kurį konteinerį ją išmesti (19 proc.); jei rūšiavimo konteineriai būtų geriau prižiūrimi, nes dabar jais nepatogu naudotis (11 proc.) bei kad rūšiavimo konteineriai būtų arčiau jų daugiabučio, t.y. dabar per toli nešti išrūšiuotas pakuotes (11 proc.).

Asociacijos kasmet atliekami įmonių, teikiančių pakuočių atliekų tvarkymo paslaugas visoje Lietuvoje, kontroliniai patikrinimai rodo, kad individualaus naudojimo plastikinėms ir popierinėms pakuotėms skirtuose konteineriuose apie trečdalyje atliekų vis dar sudaro įvairios mišrios komunalinės atliekos: drabužiai, avalynė, maisto ir higienos priemonės, kurių vieta nėra pakuočių atliekų konteineriuose.

Atsižvelgiant į gyventojų apklausos duomenis, visuomenės edukacija išlieka vienu pagrindinių prioritetų, siekiant pakuočių atliekų mažinimo ar teisingų visuomenės rūšiavimo įpročių stiprinimo. Nors dauguma gyventojų yra gerai informuoti apie rūšiavimo būtinybę, atsakingai rūšiuoja, bet tam tikrai daliai gyventojų vis dar trūksta žinių apie pakuočių tvarkymą arba motyvacijos elgtis atsakingiau gamtos labui. Naujos komunikacijos kampanijos bei edukuojančios iniciatyvos turėtų ne tik skatinti rūšiavimą, bet ir norą keisti vartojimo įpročius – rinktis mažiau vienkartinį pakuočių, daugiau daugkartinių arba lengvai perdirbamų sprendimų.

Švietimo ir komunikacijos 2025 m. programa bus įgyvendinama pasitelkus priemones, pritaikytas kiekvienai tikslinei grupei ir skirtas siekti optimaliam rezultatui (žr. Lentelė Nr. 1). Programoje suplanuotos tęstinės bei netęstinės komunikacijos priemonės, jų vykdymo terminai, finansavimo dydis bei finansavimo šaltiniai.

2025 M. PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI:

- didinti visuomenės, kaip galutinių produktų vartotojų, sąmoningumą, gilinant jų teorines žinias apie pakuočių atliekų tvarkymą ir rūšiavimą Lietuvoje bei formuojant ir gerinant praktinius įgūdžius;
- kurti specialų ir atskiroms visuomenės grupėms (ikimokyklinio amžiaus vaikams, moksleiviams bei jų pedagogams) skirtą ir jų amžiui bei išsilavinimui pritaikytą turinį pakuočių atliekų tvarkymo bei rūšiavimo klausimais, kuris galėtų būti įtraukiamas į įgyvendinamas švietimo ir mokymo aplinkosaugos klausimais programas;
- skatinti verslo sektoriaus dalyvių – gamintojų ir importuotojų – atsakomybę kurti, naudoti perdirbamas pakuotes, diegti ir taikyti inovacijas produktų pakavimo srityje, kurios padėtų didinti pakuočių surinkimo apimtį ir jų perdirbimo galimybes bei prisidėtų prie aplinkos taršos mažinimo ir tvaraus gyvenimo būdo skatinimo, taip pat juos informuoti apie su pakuočių tvarkymu susijusią teisinę aplinką ir aktualius pokyčius;
- skatinti skirtingų pakuočių atliekų ekosistemos dalyvių bendradarbiavimą ir diskusijas, siekiant efektyviau įgyvendinti pokyčius pakuočių atliekų tvarkymo ir rūšiavimo srityje, taip prisidedant prie planetos resursų tausojimo bei žiedinės ekonomikos principų diegimo ir sklaidos.

Visuomenės švietimo bei informavimo pakuočių atliekų tvarkymo klausimais programoje numatytas integruotas ir įvairiapusiškas komunikacijos priemonių rinkinys.

Siekdami didinti visuomenės, kaip galutinių produktų vartotojų, sąmoningumą, informacijos sklaidą vykdysime socialiniuose tinkluose, mūsų interneto svetainėje, aktyviai bendradarbiaudami su savivaldybėmis ir dalyvaudami viešuose visuomeniniuose bei sporto renginiuose, parodose, konferencijose.

Komunikuosime įvairiose medijose, kurias papildysime kitomis komunikacijos formomis: lauko reklama, nuomonės formuotojų įtraukimu bei sklaida kitose populiariose internetinėse komunikacijos platformose. Ir toliau tęsime kelionę po Lietuvą su mūsų rūšiavimo ambasadoriais „Plastikiniu“, „Stikliniu“ ir „Popierine“ – specialiaisiais personažais, kuriuos integruosime įvairiuose renginiuose bei iniciatyvose, skirtuose ir vaikams ir suaugusiems visoje Lietuvoje. Bendradarbiausime su ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų ugdymo įstaigomis, organizuosime jų amžiui adaptuotas ir įtraukiančias iniciatyvas, kurios prisidės prie vaikų ugdymo pakuočių atliekų rūšiavimo tema nuo mažų dienų.

Siekdami didinti verslo sektoriaus dalyvių – gamintojų ir importuotojų – atsakomybę kurti, naudoti perdirbamas pakuotes, aktyviai bendradarbiausime su skirtingomis žiniasklaidos priemonėmis, įgyvendindami specialius radijo, televizijos ir spaudos turinio projektus perdirbamų pakuočių ir tvarumo tema. Taip pat kursime ir aprūpinsime mūsų verslo klientus priemonėmis, skatinančiomis darbuotojų rūšiavimo įgūdžius ofisuose. Aktyviai komunikuosime su mūsų įsteigto „Ateities pakuotės klubo“ nariais, skatindami diegti ir taikyti inovacijas produktų pakavimo srityje, organizuosime konsultacijas su įvairių sričių ekspertais, teiksime informaciją apie su pakuočių tvarkymu susijusią teisinę aplinką ir aktualius pokyčius.

TIKSLINĖS GRUPĖS:

Siekiant didesnio efektyvumo, 2025 m. programa orientuosis į šias pagrindines visuomenės grupes:

- **Nacionalinis lygmuo:** Organizuojamos informavimo / edukacinės / švietimo kampanijos nacionaliniu mastu, siekiant skleisti žinias apie rūšiavimo ir tvaraus vartojimo svarbą. Šios iniciatyvos skirtos didinti visuomenės sąmoningumą apie jų veiksmų poveikį aplinkai bei motyvuoti žmones prisidėti prie žiedinės ekonomikos principų įgyvendinimo. Tikslas – pasiekti kuo platesnę auditoriją per televiziją, socialinius tinklus, spaudą ir kitus komunikacijos kanalus.
- **Regionų gyventojai ir bendruomenės:** Orientuojamasi į vietos bendruomenių poreikius, pritaikant komunikacijos priemones labiau regiono specifikai, siekiant įtraukti regionų gyventojus į aplinkosaugos iniciatyvas. Tikslas – pasiekti didesnį įsitraukimą ir užtikrinti, kad informacija pasiektų visus visuomenės sluoksnius, įskaitant tuos, kurie gyvena mažiau pasiekiamose šalies dalyse.
- **Moksleiviai ir pedagogai:** Įgyvendinami interaktyvūs edukaciniai projektai, skirti ugdyti jaunąją kartą ir jų mokytojus. Tai apima virtualios realybės programas, žaidimus, protmūšius, viktorinas, dalomąją edukacinę medžiagą – vis tai, kas padeda vaikams ir jaunimui suprasti aplinkosaugos svarbą ir ugdyti tvarumo įpročius. Pedagogai rengiami tam, kad galėtų integruoti tvarumo temas į mokymo programas, taip skatindami ilgalaikį sąmoningumą ir atsakomybę už aplinką.
- **Verslo atstovai:** Organizuojami specializuoti renginiai ir konsultacijos, skirti gamintojams bei importuotojams, siekiant padėti jiems prisitaikyti prie naujų teisės aktų reikalavimų ir efektyviau įgyvendinti atsakingą pakuočių kūrimą bei atliekų tvarkymą. Šios veiklos tikslas – skatinti inovacijas, didinti pakuočių perdirbamumą ir mažinti poveikį aplinkai, užtikrinant, kad verslo sprendimai atitiktų ne tik teisės aktų reikalavimus, bet ir vartotojų lūkesčius dėl tvarumo.

PROGRAMOS FINANSAVIMAS

Vadovaujantis LR atliekų tvarkymo įstatymo 3422 str. 10 d. Asociacija ne mažiau kaip 3 procentus gautų pajamų turi skirti visuomenės švietimui ir informavimui atliekų tvarkymo klausimais. Organizacija visuomenės švietimo bei informavimo pakuočių atliekų tvarkymo klausimais programos įgyvendinimą numatė vykdyti tiek bendradarbiaujant su atskiromis savivaldybėmis, tiek nacionaliniu mastu.

Lentelė Nr. 1

Gamintojų ir importuotojų asociacijos „Gamtos ateitis“ visuomenės švietimo programa 2025 m.												
Eil. nr.	Priemonės pavadinimas	Aprašymas	Tikslas	Tikslinė grupė	Matuojamas dydis	Įgyvendinimo terminai ir apimtys (metų ketvirčiais, skaitinė reikšmė)					Finansavimo šaltinis	Planuojama skirti lėšų, Eur
						I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	Viso		
1.	Interneto svetainė www.gamtosateitis.lt . <i>Tęstinė priemonė</i>	Interneto svetainėje ir „Ateities pakuotės klubo“ internetinėje platformoje talpinama informacija apie rūšiavimo svarbą, atliekų tvarkymą Lietuvoje ir pasaulyje, nuolat pildoma aktualia tekste ir vizualine informacija, naujienomis pakuočių atliekų tvarkymo temomis visuomenei ir gamintojams bei importuotojams.	Aplinkosaugos ir pakuočių atliekų tvarkymo tematikos sklaida, siekiant gilinti visuomenės žinias apie atliekų tvarkymą Lietuvoje.	Interneto vartotojai	Atnaujinimų skaičius	5	5	5	5	20	Asociacijos dalyvių įnašai	18000
2.	Komunikacija socialiniuose tinkluose (Facebook, Instagram, LinkedIn ir kt.). <i>Tęstinė priemonė.</i>	Įrašai, edukuojantys socialinių tinklų vartotojus pakuočių atliekų rūšiavimo, atliekų tvarkymo sektoriaus, aplinkosauginiais bei kitais aplinkai draugiško ir tvaraus gyvenimo būdo klausimais.	Didinti vartotojų sąmoningumą ir įsitraukimą į aplinkosaugos ir atliekų tvarkymo problemų sprendimą.	Socialinių tinklų vartotojai – visuomenė.	Įrašai socialiniuose tinkluose	20	20	20	20	80	Asociacijos dalyvių įnašai	35000
3.	Suderintų priemonių su konkrečia savivaldybe įgyvendinimas. <i>Netęstinė priemonė.</i>	Viešinio priemonės ir kanalai, skatinantys pirminį atliekų rūšiavimą Lietuvos regionuose.	Bendradarbiaujant su savivaldybėmis, atliekų tvarkytojais, RATC'ais ir pasitelkiant viešinio priemonės bei kanalus, šviesti ir informuoti savivaldybių gyventojus pakuočių atliekų tvarkymo klausimais.	Visuomenė	Įgyvendintos priemonės	1	1	1	1	4	Asociacijos dalyvių įnašai	200000
4.	Švietimo kampanija visuomenei vaizdinės / garsinės medijos formomis (indoor / outdoor / lauko reklama, TV reklama / radijas / suvenyrai) <i>Netęstinė priemonė.</i>	Viešinio priemonės ir kanalai, skatinantys pirminį atliekų rūšiavimą, atsakingą vartojimą, vartotojiškumo mažinimą, pasirinkus vaizdinę ir garsinę komunikacijos formą - radijo laidos, lauko reklamos formas.	Didinti vartotojų sąmoningumą ir įsitraukimą į aplinkosaugos ir atliekų tvarkymo problemų sprendimą.	Visuomenė	Aktyvųjų skaičius	2	2	2	2	8	Asociacijos dalyvių įnašai	515500
5.	Komunikacija media kanaluose (spausdinti žiniasklaidos leidiniai /	Informacijos rinkimas, analizė ir pateikimas visuomenei aktualiuose straipsniuose,	Teikti tikslinei auditorijai teisingą, aktualią ir išsamią	Atliekų tvarkymo sektoriaus	Publikacijos, pranešimai	1	1	1	1	4	Asociacijos dalyvių įnašai	113800

Lentelė Nr. 1

	e-žiniasklaidos priemonės / pranešimai spaudai / straipsniai) <i>Tęstinė priemonė.</i>	pranešimuose, viešuose komentuose pakuočių atliekų tvarkymo klausimais.	informaciją apie skirtingus atliekų sektoriaus aspektus.	dalyviai, gamintojai ir importuotojai								
6.	Informaciniai leidiniai. <i>Tęstinė priemonė.</i>	Tikslinei auditorijai platinami ar interneto svetainėje talpinami elektroniniai leidiniai (naujienslaiškiai) / popieriniai leidiniai.	Informuoti gamintojus bei importuotojus apie naujausius pasikeitimus, asociacijos vykdomą veiklą, pakuočių sektoriaus aktualijas.	Atliekų tvarkymo sektoriaus dalyviai, gamintojai ir importuotojai	Informaciniai leidiniai	1	1	1	1	4	Asociacijos dalyvių įnašai	4000
7.	Diskusijos, seminarai, mokymai. <i>Netęstinė priemonė.</i>	Seminarai apie pakuočių atliekų tvarkymą.	Didinti informuotumą apie pakuočių atliekų tvarkymo sektorių.	Asociacijos dalyviai, partneriai	Seminarų skaičius	0	1	1	1	3	Asociacijos dalyvių įnašai	7000
8.	Dalyvavimas viešuose renginiuose, socialinių projektų, akcijų rėmimas ir integracijos. <i>Netęstinė priemonė.</i>	Įvairūs vieši renginiai, socialiniai ir visuomenei matomi renginiai, kuriuose didinamas visuomenės dėmesys į aplinkosaugos tematiką, sąmoningumo didinimą ir svarbą keisti savo įpročius, susijusius su vartojimu ir pakuočių atliekų kūriniu ir tvarkymu.	Dalyvauti, bendradarbiauti, prisidėti įgyvendinant įvairius socialinius projektus, renginius.	Visuomenė	Renginiai	1	1	1	1	4	Asociacijos dalyvių įnašai	210000
9.	Papildomos, kitos gamintojų ir importuotojų asociacijos „Gamtos ateitis“ akcijos ir iniciatyvos visuomenės švietimo tema metų eigoje. <i>Netęstinė priemonė.</i>	Papildomos nenumatytos priemonės	Didinti visuomenės informuotumą apie pakuočių atliekų tvarkymo sektorių ir pakuočių atliekų rūšiavimo klausimus.	Visuomenė	Akcijos ir kitos iniciatyvos	1	1	1	1	4	Asociacijos dalyvių įnašai	107075.85
BENDRAI:												1210375.85

*Procentinės lėšų dydžių paskirstymo proporcijos bei įgyvendinimo apimtis 2025m. Visuomenės švietimo bei informavimo programos priemonėms gali kisti, atsižvelgiant į Asociacijos finansines galimybes ir konkretaus projekto ar renginio turinį.

**Priemonių įgyvendinimui įskaičiuota ir su Visuomenės ir švietimo, informavimo, edukavimo pakuočių atliekų tvarkymo klausimais programos įgyvendinimo koordinavimu susijusios išlaidos.

Gamintojų ir importuotojų asociacijos „Gamtos ateitis“ vadovas

Karolis Šiaudkulis